

Stichting NIOC en de NIOC kennisbank

Stichting NIOC (www.nioc.nl) stelt zich conform zijn statuten tot doel: het realiseren van congressen over informatica onderwijs en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

De stichting NIOC neemt de archivering van de resultaten van de congressen voor zijn rekening. De website www.nioc.nl ontsluit onder "Eerdere congressen" de gearchiveerde websites van eerdere congressen. De vele afzonderlijke congresbijdragen zijn opgenomen in een kennisbank die via dezelfde website onder "NIOC kennisbank" ontsloten wordt.

Op dit moment bevat de NIOC kennisbank alle bijdragen, incl. die van het laatste congres (NIOC2025, gehouden op donderdag 27 maart 2025 jl. en georganiseerd door Hogeschool Windesheim). Bij elkaar zo'n 1500 bijdragen!

We roepen je op, na het lezen van het document dat door jou is gedownload, de auteur(s) feedback te geven. Dit kan door je te registreren als gebruiker van de NIOC kennisbank. Na registratie krijg je bericht hoe in te loggen op de NIOC kennisbank.

Het eerstvolgende NIOC vindt plaats in 2027 en wordt dan georganiseerd door HAN University of Applied Sciences. Zodra daarover meer informatie beschikbaar is, is deze hier te vinden.

Wil je op de hoogte blijven van de ontwikkeling rond Stichting NIOC en de NIOC kennisbank, schrijf je dan in op de nieuwsbrief via

www.nioc.nl/nioc-kennisbank/aanmelden_nieuwsbrief

Reacties over de NIOC kennisbank en de inhoud daarvan kun je richten aan de beheerder:

R. Smedinga kennisbank@nioc.nl.

Vermeld bij reacties jouw naam en telefoonnummer voor nader contact.

Digitale openheid in alle onderwijs, ook in Informatica

Fred Mulder

*universiteitshoogleraar / UNESCO OER Chair
voormalig rector magnificus OU (2000 – 2010)*

NIOC 2011

7-8 april 2011 / Heerlen

Open Universiteit / Hogeschool Zuyd

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair in
Open Educational
Resources

Open Universiteit
www.ou.nl

Going back in times ...

21 jaar / 9 edities geleden ...

Eerste NIOC

13 – 15 mei 1990

MECC Maastricht

800 deelnemers

188 congresbijdragen

27 parallelsessies

Congresbundel NIOC '90: 88 artikelen

Going back in times [2] ...

Essaybundel:

Informatica-onderwijs in het jaar 2000

*“Voortdenkend op zijn kritiek en vanuit een optimistische visie op de technologische evolutie formuleerde Say de stelling dat het **informatica-onderwijs binnen tien jaar niet meer zou bestaan.***

*De informatietechnologie zou een even vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijkse leven worden als de auto, zodat een **korte initiatie zou volstaan** om ermee te kunnen omspringen.”*

Going back in times [3] ...

Essaybundel: Van de jury ...

“De jury beoordeelde in totaal 20 inzendingen.

*Het **gemiddelde niveau** ervan stemde **niet tot opgewektheid**: zelfs redelijk correct spellen bleek het schrijfvermogen van velen te boven te gaan.*

*Voorts trok de botte schaar van **doctorandussenproza** een **diep spoor van verveling** door de gelederen van de jury. Uiteindelijk achtte zij slechts vier inzendingen **publikabel.**”*

Going back in times [4] ...

*Revolutionaire ontwikkeling 1990-2000
in de samenleving, ook in het onderwijs:*

Internet / WWW

*Twee opmerkelijke innovaties 2000-2010
bij het (hoger) onderwijs:*

EU: Bologna / BaMaPhD (*top-down*)

Global: Digitale openheid (*bottom-up*)

Appetizer ...

*“As institutions and as individuals,
we seem to have forgotten
the core values of education:
sharing, giving, and generosity.”*

David Wiley (2010)

‘The Open Future: Openness as Catalyst
for an Educational Reformation’

EDUCAUSE Review, Vol. 45, No. 4, pp. 14-20

Digitale Openheid (*'familie'*)

Vrije (gratis) online toegang

Open **Source**
(programmatuur)

Open **Access**
(wetenschappelijke output)

Open **Content**
(creatief werk: tekst, afbeeldingen, geluid, video)

Open Educational Resources (OER)
(open leermaterialen)

OER (mondiaal)

Initiator MIT: grootschalige innovatie
OpenCourseWare (OCW) Initiative (2001-2007)

Pleitbezorger UNESCO: mondiaal bewustzijn
> Parijs (dec. 2010) / OER Policy Forum
> Parijs (2002) / Lancering van de term OER:
'Digitised materials offered freely and openly for educators, students and self-learners to use and re-use for teaching, learning and research'

Steunverlener Hewlett Foundation: strategisch
Wereldwijd: financieel én inhoudelijk

Enorme groei van OER initiatieven
In tal van landen, alle onderwijssectoren, variatie groot

OER (mondiaal) [2]

OpenCourseWare Consortium: start in 2005

MIT initiatief, meer dan 200 HO-instellingen lid
17 *sustaining members* (TU Delft en OUNL)

Nieuwe golf bij Open Universiteiten (zelfstudie!)

- > OpenLearn (UKOU) / vanaf okt. 2006
- > OpenER (OUNL) / vanaf 5 dec. 2006
- > MORIL (EADTU olv OUNL) / 2007-2009

Cape Town Open Education Declaration (2007)

vgl. Berlin Declaration (2003) voor Open Access

Overzichtsartikel Mike Smith: 'Opening Education'

Science, Vol. 323, No. 5910, pp. 89-93 (2009):

OER integraal en transformerend onderdeel onderwijs

OER (NL)

OpenER project OU: 2006-2008 / nu regulier
drempelverlaging HO (informeel ↔ formeel leren)
25 zelfstudiecurssussen (25 uur, ba-niveau)
ruim 1 miljoen unieke bezoekers, reputatiegroei
gratis cursussen campagne

OCW project TU Delft: vanaf 2007 / groeit sterk
bij start internationale reputatie en werving, nu breder
bij start ma-cursussen, nu ook ba- en VO-cursussen

Spinozareeks OU (ism NWO): vanaf eind 2008
Spinozalaureaten delen hun kennis met breed publiek
2 OpenER-achtige cursussen (van Oostrom, van Benthem)
eminenten wetenschappers 'zetten de toon' voor OER

OER (NL) [2]

Netwerk Open Hogeschool: *nieuw / nationaal*
innovatief concept, publiek domein, ontwikkeld vanaf 2007
OER, blended learning, leergemeenschappen
praktijkgericht in onderzoek en ism bedrijfsleven
open netwerk met hogescholen, regionale exploitatie
eerste opleiding: **NOH-Informatica**, start sept. 2011
partners: OU, Fontys H, Haagse H, HAN, HanzeH Gr, ...

Free Technology Academy: *nieuw / internationaal*
ma-niveau, **vrije software & open standaarden**, in OER
start jan. 2010, inmiddels 13 cursussen, stud. uit 26 landen
partners: OU, UOC (Barcelona), Univ Kristiansand (NO)
uitbouwen naar internat. geaccred. ma-programma (*dd, jd*)
nieuwe partners: Univ in Madrid, London, Varna (BG)

OER (NL) [3]

OU en TU Delft op iTunes U: vanaf jan. 2010

allerlei videoproducties

specifieke themaproducten, opgenomen colleges, ed

Andere universiteiten / hogescholen: startend

Leiden (ma-opl.), Groningen (1 M€ OCW initiatief), ...

SURFFFOUNDATION: nieuwe dynamiek

na LOREnet: start SIG OER / ontwerp OER-programma

Andere onderwijssectoren: al langer actieve partijen

Groene Sector: GKC, Het Ontwikkelcentrum

PO/VO: Digischool, OVC, IP-VO (VO-Content)

MBO: St. Consortium Beroepsonderwijs, St. Praktijkleren

Nationaal Wikiwijs Programma

Noodzaak 5^e Digitale Openheid: Open Learning Services (OLS)

OLS noodzakelijk complement van OER

Open leerdiensten rondom de **open leermaterialen**:
een verzameling van - **al dan niet betaalde** -
online en virtuele voorzieningen voor bijvoorbeeld:
studieadvies, studiebegeleiding, groepsbijeen-
komsten, seminars, lezingen, toetsing en
examinering, raadpleging van bronnen, teamwork,
leergemeenschappen, verschillende vormen van
interactie met anderen, ed

OER + OLS = Open Education
(mét professionele, betrokken docenten)

OER-koers OU op OpenU

- 1 Bij OUs accent op **kwaliteitsleermaterialen** voor **zelfstudie**.
- 2 **Volledige conversie** van leermaterialen naar OER **riskant**.
- 3 **Wie** wordt nog **OU-student** als zelfstudiecurssussen **gratis** zijn?
- 4 **Meerwaarde** moet komen van **OLS**: aantrekkelijk, nuttig, goed.
- 5 **Wil men** (voldoende) **betalen** voor de OLS van de OU?

Business model Dilemma

(anders dan bij de reguliere instellingen)

- 1 Na OpenER *conversie* naar OER *behoedzaam maar gestaag*
- 2 Portaal OpenU, via domeinomvattende **pilots** (meer dan cursussen)
- 3 *Onderwijs-/Leerwetenschappen* (mei: lancering) en **Informatica** (mei: beta)
- 4 Ontwikkelen en aanbieden van *nieuwe open leerdiensten*
- 5 *Dynamische inhoud*: blogs, wiki's, forums, feeds
- 6 In de aanvang beperkt deel leermaterialen *open toegankelijk (ca. 10%)*

Wikiwijs Programma: visie

“*Docenten in Nederland, van primair tot universitair onderwijs, hebben de vrijheid en mogelijkheid om naar eigen inzicht en gebruiksvriendelijk open en gesloten leermateriaal te gebruiken in hun onderwijs. Hiervoor hebben alle docenten toegang tot een centraal platform waar ze digitaal bewaard leermateriaal kunnen vinden, gebruiken en aanpassen. Docenten kunnen er leermateriaal zelf ontwikkelen, bewaren en delen met collega’s, maar ook open leermateriaal combineren met gesloten leermateriaal.*

De aanwezigheid van het centrale platform stimuleert de ontwikkeling van open leermateriaal, levert een bijdrage aan de verbetering van de positie van de docent en ondersteunt de professionalisering van de docent. Dit alles verhoogt de kwaliteit, verbetert de doelmatigheid, draagt bij aan de toegankelijkheid en geeft impulsen tot vernieuwing van het onderwijs.”

Wikiwijs Programma: highlights

Aanleiding: potentie OER initiatieven, Onderwijsraad sept. 2008
Plasterk lanceert Wikiwijs in dec. 2008, **Kamerbrede steun**
Programmaplan **Wikiwijs 2009-2011-...** (olv Kennisnet en OU)
Ambitieuze en complex Programma, **eerste fase afgerond**
Nuttige waardering **gebruikers**, veelal betrokken **stakeholders**
Flinke **progressie**, maar ook **knelpunten** en lessen
Verwerkt in **Programmaplan 2011-2013**, juist ingediend

Wikiwijs groeit stap-voor-stap naar een bottom-up, maar nationale strategie om OER en de OER-aanpak mainstream te maken in alle onderwijssectoren

Wikiwijs Programma 2011-13 *in duurzaam perspectief ...*

Aan te pakken *Knelpunten*

hoeveelheid beschikbaar digitaal leermateriaal
bruikbaarheid van het digitaal leermateriaal
afhankelijkheid van **collectiehouders** (bijv. bij metadatering)
OER-**bekwaamheid** van docenten (en schoolmanagement)
OER-**bereidheid** van docenten (en schoolmanagement)

Strategieën voor verduurzamen

- 1 Eigenaarschap van het onderwijsveld
- 2 Gebruikersparticipatie
- 3 Sectorale aanpak
- 4 Verspreiding en adaptieve aanpak
- 5 Toegevoegde waarde creëren voor alle partijen

Emerging National Strategies

2007–..... / **India** (total budget???)

NKC / Report to the Nation 2007: Embracing OER

Launch of a 'National E-content and Curriculum Initiative'
Major effort with a large variety of follow-up activities and projects

2009–2013 / **The Netherlands** (€ 8,0 million)

National Wikiwijs Program (OUNL & Kennisnet leading)

Mainstreaming OER in all educational sectors

2011–2014 / **USA** (\$ 2,0 billion)

US Dept. of Labor and Dept. of Education will run a
4-year program to create **OER for community colleges and career training**. CC BY licence required for grant outputs

(Poland, Brazil, Vietnam: heading for ...)

OER-duurzaamheid: rol overheid

De Visie achter Wikiwijs
(slotzin) refereert naar de

1 Kwaliteit

2 Doelmatigheid

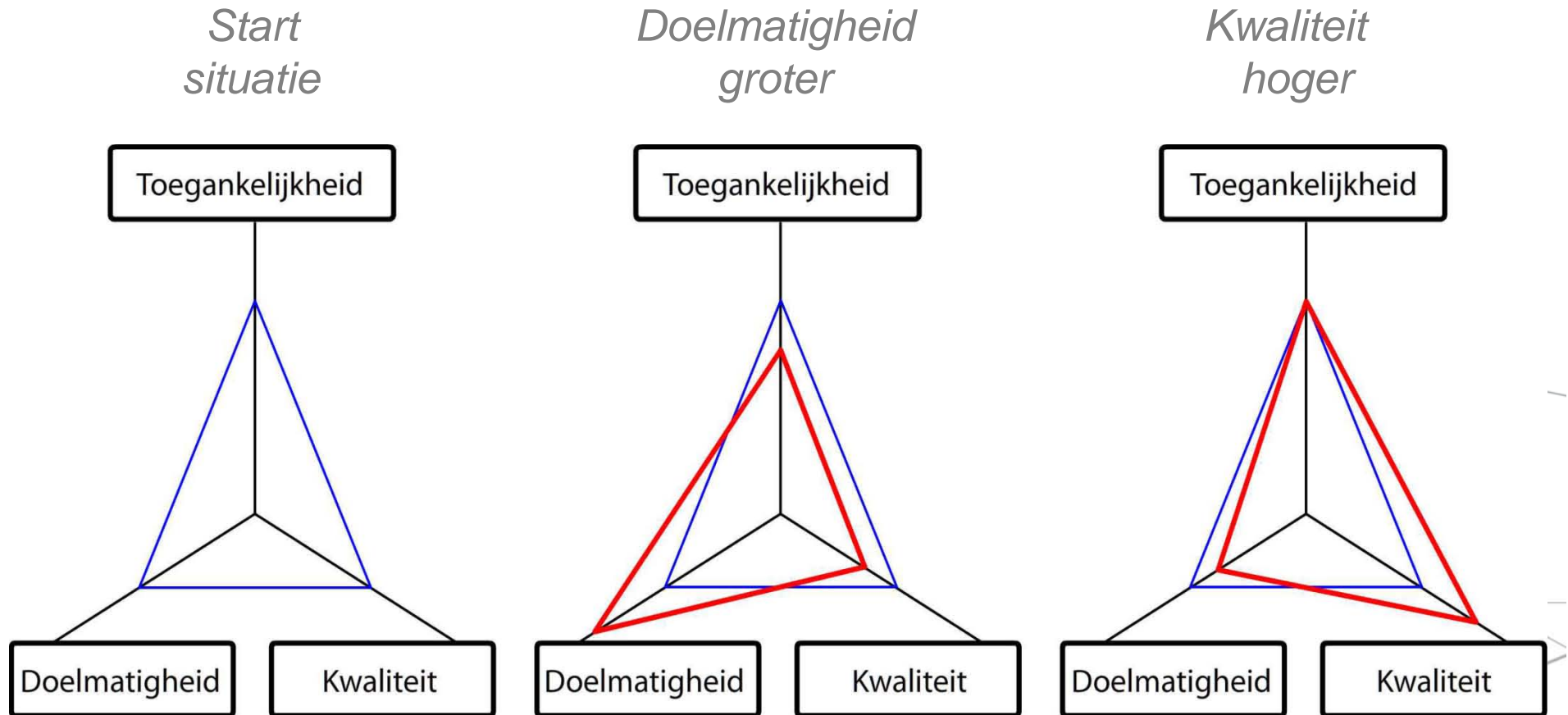
3 Toegankelijkheid

van het onderwijs

Hier geldt de 3-voudige
garanderende en bevorderende
overheidsverantwoordelijkheid

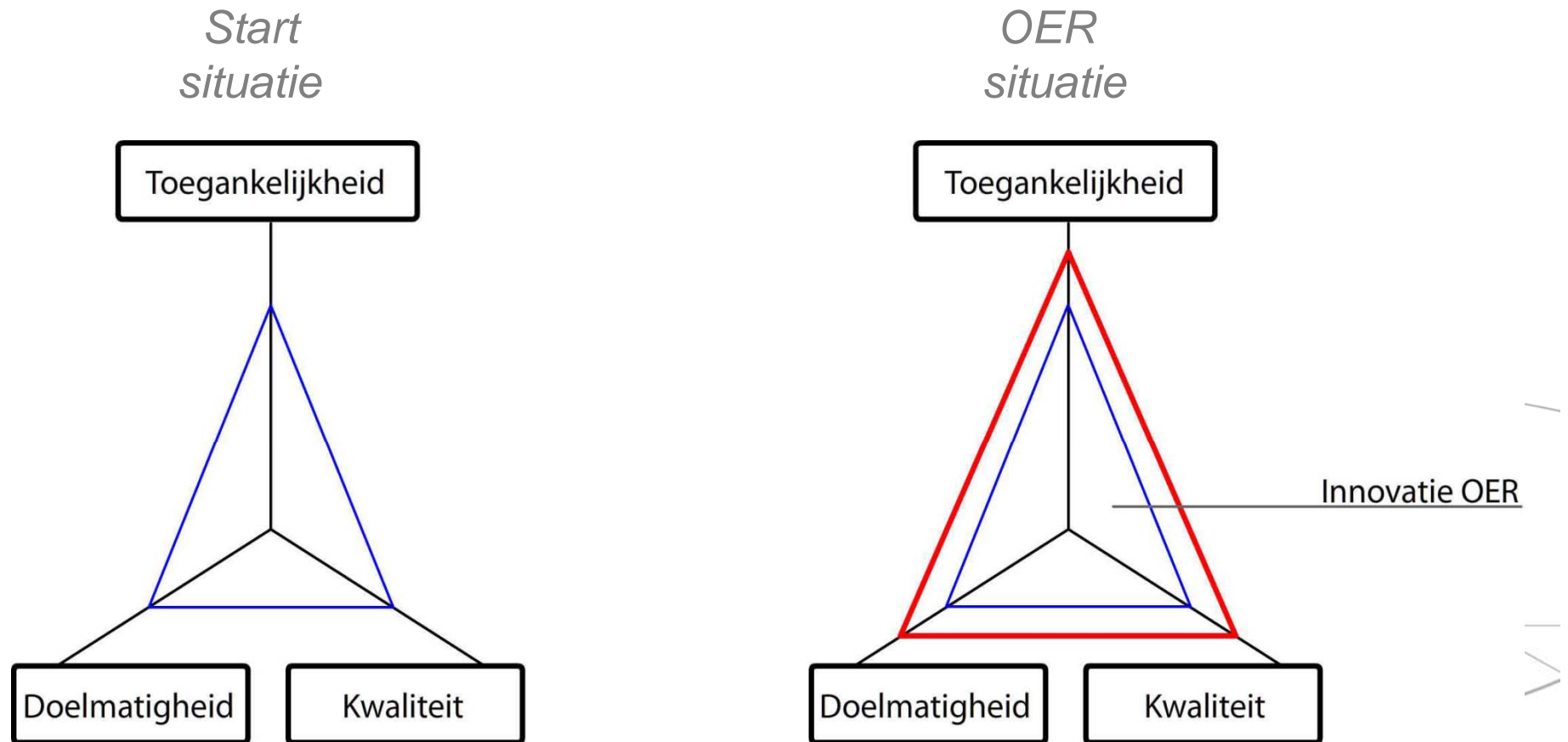
Prestaties onderwijs in 3 dimensies (ongewijzigde omstandigheden / voorwaarden)

Hypothese

Verbeteren van de prestatie
op ***één dimensie***
gaat onvermijdelijk ***ten koste van***
de prestaties op één van de twee
of beide ***andere dimensies***,
althans bij ***ongewijzigde***
omstandigheden en voorwaarden

Prestaties onderwijs in 3 dimensies (na een OER systeeminterventie)

De OER systeem*interventie* ...

... maakt het **mogelijk** dat op alle **drie dimensies** de **prestaties omhoog** gaan:

- 1 Kwaliteit:** door de betrokkenheid van veel deskundigen én gebruikers in allerlei rollen
- 2 Toegankelijkheid:** is maximaal bij vrije online beschikbaarheid van de leermaterialen
- 3 Doelmatigheid:** omdat het 'overdoen' van het werk van anderen overbodig is

... en **voegt** een extra dimensie **toe:**

4 Innovatie

OER-duurzaamheid: strekking

‘Mainstreamen’ van OER door een **nationale strategie** verhoogt niet noodzakelijkerwijs het macrobudget, vraagt wel om een **beperkte reallocatie van middelen** ...

... waardoor **overheden** hun overall **drievoudige verantwoordelijkheid** voor kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid van het onderwijs **beter waar** kunnen maken

... én hun **verantwoordelijkheid** kunnen invullen voor de **duurzaamheid** van een **onderwijsstelsel-met-OER** en zo de onwenselijke situatie kan worden **voorkomen** dat alle **instellingen** afzonderlijk onder **‘wrijvende’ voorwaarden** hun OER-aanpak trachten te **verduurzamen**

Ten slotte:
Terug naar de *Titel*

Digitale openheid in alle onderwijs,
~~*ook in Informatica*~~
juist in Informatica
en natuurlijk onder Wikiwijs

Dank voor uw aandacht!

fred.mulder@ou.nl

